

درس
نوشتار
۲۱

مستون آموزشی مرکز آموزش لکترنیکي

آشنایی با ادیان آسمانی

جواد باغبانی آرائی

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
دانشگاه قرآن و حدیث
مرکز آموزش لکترنیکي

سرشناسه: باغبانی آرانی، جواد، ۱۳۴۰-

عنوان و نام پدیدآور: آشنایی بالادیان آسمانی / جواد باغبانی آرانی؛

(برای) دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی.

مشخصات نشر: قم: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۷۲ ص.

فروست: درس نوشتار، ۲۱.

شابک: 7 - 974 - 493 - 964 - 978 ISBN:

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه، ص، ۱۶۷.

موضوع: ادیان -- تاریخ

موضوع: Religions -- History

موضوع: ادیان

موضوع: Religions

شناسه افزوده: دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی

شناسه افزوده: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۱۶۱۵/۳/۸۰ BL

رده بندی دیویی: ۲۰۰/۹

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۱۷۰۷۴

آشنایی با ادیان، آسانی

جواد باغبانی آرانی

ارزیاب: عبدالرحیم سلیمانی	ویراستار: پوران میرزایی	صفحه‌آرا: مهدی خوش‌وفتاراکرم
طراح جلد: حسن فرزنانگان		

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث • چاپ: اول / ۱۳۹۶ • چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰ • قیمت: ۸۰۰۰ تومان • شابک: ۷-۹۷۴-۴۹۳-۹۶۱-۹۷۸

محل پخش

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵، تلفن: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۲۳

فاکس: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۷۱ / ص. پ ۴۴۶۸ / ۳۷۱۸۵

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹، تلفن: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۴۵

شهری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) صحن کاشانی، تلفن: ۵۵۹۵۲۸۶۲

<http://darolhadith.ir>

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

۱۳۴۰۱۴۲۰۱۰۱۰۱۳

سخن‌منا

«متنا» عنوان مجموعه «متون تدوینی نشر داخلی مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث» است. این متون از آغاز تأسیس مرکز سال ۱۳۸۳ تا کنون به عنوان منابع درسی دانشجویان در مقاطع کارشناسی و ارشد همواره تدریس شده است. بخشی از متون آموزشی مرکز، تولید ناشران دانشگاهی مانند سمت و یا دیگر ناشران است، اما بخش قابل توجهی از متون به صورت مجزوه‌های درسی داخلی در داخل این مرکز تدوین شده است. این مجزوه‌ها در دو قالب در حال ارائه است:

درس نوشتار

این اصطلاح به سببی اطلاق می‌شود که استاد افزون بر تدریس، مطالب دروس را قلمی نیز کرده است. آنچه بایسته بود تا این متون با تجدید نظر نویسنده منتشر شود، اما به دلایلی همچون ضیق وقت، نیاز مرکز، اشتغالات علمی اساتید و... تنها ویرایش شده و اکنون برای استفاده دانشجویان محترم ارائه می‌شود.

درس گفتار

این عنوان به بخشی از جزوات آموزشی مرکز اطلاق می‌شود که به جهت فقدان متن مکتوب یا منبع مقبول در آن ماده درسی، همواره گفتار استاد در تولید بسته‌های درسی چند رسانه‌ای، پیاده و پس از بازبینی و تصحیح ویرایشی، برای تسهیل در مطالعات و آزمون، به صورت دست‌نویس منتشر می‌شود. امید است صاحبان این آثار فرصت یابند تا این درس گفتار را در به کتاب‌های منقح تبدیل نمایند.

شایان ذکر است که با توجه به فقر منابع در موضوعات کتاب‌ها و با نگاه‌های نو صاحبان آثار، بسیاری از این جزوات در مراکز معتبر دانشگاهی و حوزوی در حال تدریس است.

از خوانندگان گرامی به جهت برخی کاستی‌های احتمالی در ویرایش و یا استنادها، که از ناحیه این مرکز و نه صاحبان آثار رخ داده، صمیمانه عذر خواهیم.

فهرست مطالب

درآمد ۱۳

درس اول: زردشتی‌گری (۱)

زردشتی‌گری ۱۶

تاریخ ۱۶

نام ۱۶

زمان زردشت ۱۷

مکان زردشت ۱۸

سرانجام زردشت ۱۹

وضع کنونی دین زردشت ۱۹

اعتقادات ۱۹

۱. توحید ۲۰

۲. نبوت ۲۰

درس دوم: زردشتی‌گری (۲)

کتاب مقدس زردشتیان ۲۳

۳. معاد ۲۴

موعود ۲۶

آیین، آداب و عبادات ۲۷

زردشتی‌گری از نگاه قرآن کریم ۲۸

درس سوم: یهودیت (۱)

تاریخ ۳۰

نام	۳۰
الف - عبرانیان	۳۱
ب - بنی اسرائیل	۳۱
ج - یهودیان	۳۲
د - کلیمیان	۳۲
ادوار تاریخی	۳۳
الف - دوران حضرت ابراهیم علیه السلام تا ورود حضرت یعقوب علیه السلام و فرزندان به مصر	۳۳
ب - دوران حضور بنی اسرائیل در مصر	۳۴
تولد حضرت موسی علیه السلام	۳۵
قتل یک سری	۳۵
ورود حضرت موسی علیه السلام به مدین	۳۶

درس چهارم: یهودیت (۲)

رسالت حضرت موسی علیه السلام	۳۸
عذاب‌های مصریان	۴۰
غرق فرعونیان و نجات بنی اسرائیل	۴۱
ج - دوران سرگردانی	۴۲
نزول من و سلوی	۴۲
جوشیدن چشمه آب	۴۳
سایه انداختن ابر	۴۳
آمدن الواح تورات	۴۴

درس پنجم: یهودیت (۳)

گوساله‌پرستی بنی اسرائیل	۴۸
برافراشته شدن کوه بر سر بنی اسرائیل	۴۹
سریچی بنی اسرائیل از ورود به سرزمین موعود	۴۹
د - دوران داوران	۵۰
ه - دوران پادشاهان	۵۱
دوره پادشاهی حضرت سلیمان علیه السلام (۱)	۵۳

درس ششم: یهودیت (۴)

دوره پادشاهی حضرت سلیمان علیه السلام (۲)	۵۷
---	----

۵۸	تجزیه حکومت پادشاهی
۵۹	و - دوران اسارت بابلی
۵۹	ز - دوران رهایی از اسارت تا ویرانی دوم قدس
۶۰	نهضت مکابیان
۶۱	ح - دوران ویرانی دوم قدس تا تشکیل رژیم غاصب اسرائیل
۶۲	ط - دوران تشکیل رژیم صهیونیستی و غاصب اسرائیل تا کنون

درس هفتم: یهودیت (۵)

۶۵	اعتقادات
۶۵	توحید
۶۶	نبوت
۶۶	۱. معجزه
۶۷	۲. عصمت
۶۷	۳. محدوده نبوت
۶۸	۴. مرتبه و جنسیت انبیا
۶۸	۵. کتاب مقدس
۶۸	۱ - ۵. عهد عتیق یا تَنخ
۶۸	۲ - ۵. تقسیمات موضوعی عهد عتیق
۷۰	۳ - ۵. مقایسه عهد عتیق با تَنخ
۷۰	۴ - ۵. نسخه‌های عهد عتیق

درس هشتم: یهودیت (۶)

۷۲	۵ - ۵. تعداد کتاب‌های عهد عتیق
۷۳	۶ - ۵. نام‌گذاری کتاب‌های عهد عتیق
۷۳	۷ - ۵. زمان تدوین عهد عتیق
۷۴	۸ - ۵. چگونگی شکل‌گیری عهد عتیق
۷۵	۹ - ۵. نویسندگان عهد عتیق
۷۷	۱۰ - ۵. حجیت عهد عتیق

درس نهم: یهودیت (۷)

۸۲	تفاسیر عهد عتیق
----	-----------------

۸۲	۱. تلمود
۸۴	۲. تفسیر راشی
۸۴	۳. قبلا
۸۵	ابوکریفا
۸۶	سودایگرافا
۸۶	معاد

درس دهم: یهودیت (۸)

۹۱	فرقه‌ها
۹۲	فریسان
۹۲	صدوقیان
۹۲	سامریان
۹۳	ایسینان
۹۳	قارئون
۹۳	دوئمه
۹۴	آیین‌ها، آداب و عبادات یهودیان
۹۶	زمان‌های مقدس
۹۷	مکان‌های مقدس
۹۸	نگاه قرآن کریم به یهودیت

درس یازدهم: صابئین و مسیحیت (۱)

۱۰۲	صابئین
۱۰۲	تاریخ
۱۰۳	اعتقادات
۱۰۳	کتاب مقدس
۱۰۳	آیین، آداب و عبادات
۱۰۴	صابئین از نظر قرآن کریم
۱۰۴	مسیحیت
۱۰۴	تاریخ
۱۰۴	نام
۱۰۴	نصارا

۱۰۵.....	مسیحی.....
۱۰۶.....	جهان در آستانه ظهور عیسی مسیح ﷺ.....
۱۰۶.....	اوضاع فرهنگی.....
۱۰۷.....	اوضاع سیاسی.....
۱۰۷.....	اوضاع مذهبی.....
۱۰۸.....	اوضاع اجتماعی.....
۱۰۸.....	زمان و مکان تولد حضرت عیسی مسیح ﷺ.....
۱۰۹.....	تولد حضرت عیسی ﷺ در قرآن کریم.....

درس دوازدهم: مسیحیت (۲)

۱۱۱.....	تولد حضرت عیسی ﷺ در اناجیل.....
۱۱۲.....	رشد و پرورش حضرت عیسی ﷺ.....
۱۱۳.....	رسالت حضرت عیسی ﷺ.....
۱۱۳.....	رسالت حضرت عیسی ﷺ در قرآن کریم.....
۱۱۴.....	رسالت حضرت عیسی ﷺ در عهد جدید.....
۱۱۷.....	اعتقادات.....
۱۱۷.....	۱. توحید.....
۱۱۷.....	۱ - ۱. تثلیث.....
۱۱۹.....	۲ - ۱. فدا.....

درس سیزدهم: مسیحیت (۳)

۱۲۲.....	۲. نبوت.....
۱۲۳.....	کتاب مقدس.....
۱۲۴.....	عهد جدید از نظر موضوعی.....
۱۲۶.....	ترتیب نگارش عهد جدید.....
۱۲۷.....	مؤلفان عهد جدید.....
۱۲۷.....	قانونی شدن.....
۱۲۸.....	شیوه ارجاع به کتاب مقدس.....
۱۲۸.....	اپوکریفای عهد جدید.....
۱۳۰.....	۳. معاد.....

درس چهاردهم: مسیحیت (۴)

۱۳۳.....	فرقه‌ها.....
----------	--------------

۱۳۴		کلیسای کاتولیک
۱۳۴		۱. نام‌گذاری
۱۳۵		۲. پیشینه
۱۳۵		۳. مرکز
۱۳۶		۴. منابع آموزه‌ها
۱۳۷		۵. شوراها و جهانی
۱۳۹		۶. اعتقادنامه
۱۴۰		کلیسای ارتدکس
۱۴۰		۱. نام‌گذاری
۱۴۱		۲. پیشینه
۱۴۱		۳. جدایی از کلیسای کاتولیک
۱۴۲		۴. سازمان کلیسای ارتدکس

درس پانزدهم: مسیحیت (۵)

۱۴۵		کلیسای پروتستان
۱۴۶		۱. نام‌گذاری
۱۴۶		۲. واکنش کلیسای کاتولیک به کلیسای پروتستان
۱۴۷		۳. آموزه‌های کلیسای پروتستان
۱۴۸		۴. صهیونیسم مسیحی
۱۴۹		آیین‌ها، آداب و عبادات
۱۵۰		تعمید
۱۵۰		تأیید
۱۵۱		اعتراف (توبه)
۱۵۱		غشای زبانی
۱۵۲		ازدواج
۱۵۳		دست‌گذاری (یا درجات مقدس روحانیت)
۱۵۴		تدیین نهایی
۱۵۴		مسیحیت از نگاه قرآن

درس شانزدهم: اسلام

۱۵۶		تاریخ
-----	-------	-------

۱۵۷	۱. نام
۱۵۷	۲. زمینه
۱۵۷	۳. تشکیل حکومت
۱۵۸	اعتقادات
۱۵۸	توحید
۱۵۸	۱. اهمیت توحید
۱۵۹	۲. نام خدا
۱۵۹	نبوت
۱۵۹	۱. اهداف نبوت
۱۶۰	۲. اثبات نبوت
۱۶۱	۳. جهانی بودن رسالت پیامبر اکرم ﷺ
۱۶۱	۴. قرآن کریم
۱۶۳	معاد
۱۶۴	فرقه‌ها
۱۶۴	آیین‌ها، آداب و عبادات
۱۶۷	کتابنامه

درآمد

دانشمندان، ادیان را از جنبه‌های گوناگون دسته‌بندی می‌کنند. هر یک از این دسته‌بندی‌ها ناظر به جنبه‌ای از ویژگی‌های تاریخی، جغرافیایی، اجتماعی و فکری است. در یکی از این تقسیم‌بندی‌ها که مرسوم به ویژگی فکری و عقیدتی آن است، ادیان آسمانی (مانند صابین^۱، زردشتی‌گری، یهودیت، مسیحیت و اسلام)، در مقابل ادیان غیر آسمانی (مانند هندوئیسم، بودیسم و شینتو و...) قرار می‌گیرد.

شناخت کامل ادیان به این معنا که به هر سه تاریخ، اعتقادات و آداب و عباداتشان آگاهی بیابیم، کاری بس مشکل است. کسی که به انبوه نوشته‌های مربوط به ادیان توحیدی و آسمانی اطلاع دارد، می‌داند که تهیه گزیده‌ای در این باب کار طاقت‌فرسایی است. موضوع دیگری که بر سختی کار می‌افزاید این است که گذشت زمان پیرایه‌های فرهنگی را بر تن برخی از این ادیان پوشانده و وضعیت کنونی آنها را بسیار متفاوت از وضعیت ابتدایان کرده است. اما نومید نیستیم و وضعیت درباره ادیانی که با اسلام قرابت بیشتری دارند بهتر است و امکان شناخت را میسر کرده است. در ضمن کوشیده‌ایم شناخت مذکور را از طریق متون مقدس آن ادیان به دست آوریم. چند عامل می‌تواند این شناخت را امکان‌پذیرتر کند:

۱. در متون مقدس ادیان آسمانی آموزه‌ها و پیام‌های مشترک در موضوعات مختلف وجود دارد که می‌تواند محور تعامل و گفتگو قرار گیرد. قرآن کریم نیز پیروان این ادیان را دعوت به چنین تعاملی در توحید و خداپرستی کرده است؛^۲

۱. صابین را به این دلیل در ردیف ادیان توحیدی قرار دادیم که نامشان سه بار در قرآن مجید و در ردیف بقیه ادیان توحیدی آمده است (بقره/۶۲، مانده/۶۹ و حج/۱۷). به فتوی مقام معظم رهبری آنان از اهل کتاب به شمار می‌روند.

۲. «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا آرِبًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ» (آل عمران/۶۴).

۲. بنیانگذاران ادیان آسمانی زردشتی، یهودیت، صابین و مسیحیت همچون پیامبر اکرم ﷺ از انبیای الهی بوده‌اند که ایمان به آنان و کتبشان از نشانه‌های متقین دانسته شده است.^۱

۳. رویارویی با شرک و الحاد در جهان کنونی یکی از دغدغه‌های مشترک اسلام و ادیان آسمانی و توحیدی دیگر است.

۴. ادعای برتری یک دین مانند اسلام بر ادیان دیگر بدون اشاره منصفانه به آموزه‌ها و احکام و آداب ادیان دیگر امکان ندارد. در مقایسه میان آنهاست که برتری یک دین اثبات می‌شود. مسلمانان با آگاهی از ادیان دیگر بهتر می‌توانند به نقاط قوت دین خود شناخت پیدا کنند.

این مجموعه شامل نوزده درس به این ترتیب است: دو درس زردشتی، هشت درس یهودیت، پنج درس صابین و مسیحیت و یک درس اسلام. در هر درس تاریخ، اعتقادات، فرقه‌ها، آیین‌ها، آداب و عبادات، زندگی و نگاه قرآن به آن دین بررسی شده است. هر درس یک چکیده دارد و انتهای این مجموعه یک کتابنامه است.

در این کتاب درباره دین مبین اسلام به اندکی آمده است؛ زیرا اکثر مخاطبان این مجموعه مسلمانانند و آنان با اسلام آشنا هستند و بحث مفصل پیرامون اسلام ملال‌آور خواهد بود. بر این اساس، تنها یک درس به اسلام اختصاص یافته است. از سوی دیگر فرض بر این قرار دارد که مخاطبان این کتاب شناختشان به دین وحیدی دیگر اندک فرض شده است، یهودیان جمعیت اندکی دارند، اما به سبب تأثیر انزواطلبی‌شان در اکثر مجامع جهانی آشنایی با یهودیت دروس بیشتری را به خود اختصاص داده است. مسیحیت نیز به سبب تبشیری بودن و حضور پررنگ میسیون‌های آن به ویژه در کشورهای اسلامی بعد از یهودیت بیشترین دروس را دارد.

ترتیب ادیان آسمانی در نوشته پیش رو با توجه به قدمت آنها بوده است. از آنجا که صابین خود را پیرو حضرت یحیی علیه السلام معاصر حضرت عیسی علیه السلام می‌دانند، این آیین را پیش از مسیحیت مطرح کرده‌ایم. درباره قدمت آیین زردشت دو قول از اهمیت بیشتری برخوردار

۱. «وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْآخِرَةُ هُمْ يَوْمُئِذٍ» (بقره/۴).

است: شانزده قرن یا شش قرن ق.م. قول مختار ما در این کتاب شش قرن ق.م است، اما مؤلف از برخی زردشتیان کشور عزیز اسلامی مان شنیده است که آنان مایلند این سابقه را به شانزده قرن ق.م برگردانند. به همین سبب دین زردشت از یهودیت (مربوط به پانزده قرن ق.م) قدمت بیشتری خواهد داشت. بر این اساس، به ترتیب ادیان زردشت، یهودیت، صابئین و مسیحیت آمده است. اسلام هم به عنوان دین خاتم در آخر بررسی شده است. برای آشنایی با ادیان توحیدی و آسمانی کتاب‌هایی نوشته شده است، اما جای کتابی که اطلاعاتی مختصر ولی جامع و کافی پیرامون تاریخ، آموزه‌های اعتقادی، فرقه‌ها، آیین‌ها، آداب و عباداتشان ارائه کند، خالیه بود. این کتاب در پی آن است که آن جای خالی را پر کند.